

OPIS SYSTEMU KONTROLI WEWNĘTRZNEJ W BANKU SPÓŁDZIELCZYM W RAJCZY

I. CELE I ORGANIZACJA SYSTEMU KONTROLI WEWNĘTRZNEJ

Cele systemu kontroli wewnętrznej

W Banku funkcjonuje system kontroli wewnętrznej, którego celem, zgodnie z art. 9c ust. 1 Prawa bankowego, jest zapewnienie:

- 1) skuteczności i efektywności działania;
- 2) wiarygodności sprawozdawczości finansowej;
- 3) przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem;
- 4) zgodności działania z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi.

Zasady funkcjonowania Systemu Kontroli Wewnętrznej

System kontroli wewnętrznej funkcjonujący w Banku oparty jest o rozwiązania wynikające z:

1. Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe;
2. Ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających;
3. Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach;
4. Rekomendacji H KNF dotyczącej systemu kontroli wewnętrznej w bankach;
5. Innych powszechnie obowiązujących przepisów prawa oraz dobrych praktyk w zakresie funkcji audytu oraz systemu kontroli wewnętrznej;
6. Wytucznych Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia

Struktura Systemu Kontroli Wewnętrznej

Funkcjonujący w Banku system kontroli wewnętrznej, zorganizowany jest na trzech niezależnych i wzajemnie uzupełniających się poziomach (liniach obrony):

- 1) **pierwsza linia obrony** – zarządzanie ryzykiem w działalności operacyjnej Banku, na podstawie między innymi ustanowionych limitów, zgodności działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi Banku oraz przyjętymi w Banku standardami rynkowymi. Na tym poziomie komórki/jednostki organizacyjne w ramach funkcji kontroli odpowiadają za identyfikację ryzyka, zaprojektowanie i wdrożenie mechanizmów kontrolnych oraz za monitorowanie poziome (weryfikacja bieżąca lub testowanie) przestrzegania mechanizmów kontrolnych w ramach własnej linii;
- 2) **druga linia obrony** – zarządzanie ryzykiem przez pracowników na specjalnie powołanych do tego stanowiskach organizacyjnych (niezależnie od zarządzania ryzykiem na I linii) poprzez identyfikację, ocenę, kontrolowanie, monitorowanie i raportowanie ryzyka, a także monitorowanie przestrzegania mechanizmów kontrolnych w ramach własnej linii oraz w stosunku do I linii obrony w ramach monitorowania pionowego. Drugą linię obrony stanowi w Banku Stanowisko do spraw ryzyka braku zgodności oraz inne stanowiska organizacyjne, mające za zadanie zapewnienie stosowania mechanizmów kontrolnych oraz dokonywanie niezależnego monitorowania ich przestrzegania. Komórki drugiej linii obrony, poza komórkami wskazanymi w przepisach prawa, wybierane są z zachowaniem

zasady niezależności oraz zgodnie z kryteriami przypisania do odpowiedniej linii. Stanowisko ds. ryzyka braku zgodności dokonuje niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych zgodnie z rocznym planem pracy, a także matrycą funkcji kontroli funkcjonującą w Banku. Niezależnym monitorowaniem jest:

a) weryfikacja bieżąca dokonywana w sposób ciągły w ramach procesów funkcjonujących w Banku, tj. porównywanie stanu faktycznego ze stanem wymaganym, dokonywane w celu oceny co najmniej przestrzegania mechanizmów kontrolnych, przed rozpoczęciem lub w trakcie trwających czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w Banku, realizowana jako:

- bieżąca pozioma - w ramach danej linii obrony,
- bieżąca pionowa pierwszej linii obrony przez drugą linię obrony,

b) testowanie, tj. porównanie na wybranej próbie testowej stanu faktycznego ze stanem wymaganym, dokonywane w celu oceny co najmniej przestrzegania mechanizmów kontrolnych w odniesieniu do zakończonych czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w Banku lub poszczególnych etapów tych czynności, realizowane jako:

- poziome - w ramach danej linii obrony,
- testowanie pionowe pierwszej linii obrony przez drugą linię obrony.

3) trzecia linia obrony – audyt wewnętrzny, mający za zadanie badanie i ocenę, w sposób niezależny i obiektywny, adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem oraz systemu kontroli wewnętrznej, który jest realizowany przez niezależną komórkę audytu wewnętrznego umiejscowioną na mocy zapisów Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS w Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS.

Funkcja kontroli

1. Na funkcję kontroli składają się:
 - 1) mechanizmy kontrolne;
 - 2) niezależne monitorowanie przestrzegania mechanizmów kontrolnych;
 - 3) raportowanie w ramach funkcji kontroli.
2. Bank przypisuje kluczowe mechanizmy kontrolne procesom istotnym.
3. Bank zapewnia dokumentację funkcji kontroli w szczególności przez:
 - 1) rejestrowanie każdej operacji, transakcji, produktu i usług oraz opis systemu, procesu, struktury organizacyjnej;
 - 2) opis, w formie matrycy funkcji kontroli, powiązania celów, system kontroli wewnętrznej z procesami w działalności Banku, które przez Bank zostały uznane za istotne, oraz kluczowymi mechanizmami kontrolnymi i niezależnym monitorowaniem przestrzegania tych mechanizmów kontrolnych.

Mechanizmy kontrolne

Do głównych rodzajów mechanizmów kontrolnych występujących w Banku należą:

- 1) procedury – rozumiane jako zdefiniowany sposób określonego postępowania przez pracowników poszczególnych jednostek, komórek i stanowisk organizacyjnych;
- 2) podział obowiązków – rozumiany jako podział zadań i uprawnień przypisanych pracownikom na poszczególnych stanowiskach organizacyjnych w ramach danego procesu mający na celu zapobieganie sytuacjom, w których pracownik kontroluje samego siebie lub istnieje potencjalny konflikt interesów między pracownikami mającymi powiązania personalne (np. poprzez oddzielenie etapu zawierania transakcji od etapów jej rejestrowania i weryfikowania jej prawidłowości albo tzw. kontrolę na drugą rękę);

- 3) autoryzacja, w tym zwłaszcza autoryzacja operacji finansowych i gospodarczych – rozumiana jako system zatwierdzania decyzji i czynności wykonywanych przez pracowników na poszczególnych stanowiskach organizacyjnych w ramach danego procesu;
- 4) kontrola dostępu – rozumiana jako zestaw uprawnień dostępu do określonego obszaru, systemu, procesu;
- 5) kontrola fizyczna – rozumiana jako zestaw uprawnień dostępu do określonego, fizycznie wydzielonego obszaru w banku (np. poprzez zapewnienie wstępu, z zastosowaniem kodu dostępu lub indywidualnego klucza, na teren niektórych jednostek lub pomieszczeń Banku);
- 6) proces ewidencji operacji finansowych i gospodarczych w systemach: księgowym, sprawozdawczym i operacyjnym – rozumiany jako rejestrowanie i przechowywanie określonych rodzajowo danych wprowadzonych i generowanych w danym systemie;
- 7) inwentaryzacja – rozumiana jako porównywanie stanu faktycznego ze stanem wymaganym odnośnie składników majątkowych i źródeł ich pochodzenia;
- 8) dokumentowanie odstępstw – rozumiane jako wykaz zarejestrowanych wyjątków w ramach wykonywania określonych czynności wynikających z ustalonych przez bank zasad postępowania;
- 9) organizacja cyklicznych szkoleń dla pracowników banku mających na celu podwyższanie wiedzy użytecznej w codziennych służbowych obowiązkach;
- 10) samokontrola – rozumiana jako weryfikacja prawidłowości własnych działań dokonywana przez pracownika w toku wykonywania przez niego czynności operacyjnych (np. weryfikacja poprawności dokumentacji kredytowej lub danych wprowadzonych w odpowiednich polach w systemie informatycznym).

Niezależne monitorowanie

Niezależne monitorowanie przestrzegania mechanizmów kontrolnych powinno być wpisane we wszystkie procesy funkcjonujące w Banku.

- 1) **Monitorowanie poziome** – niezależne monitorowanie w ramach danej linii obrony przestrzegania mechanizmów kontrolnych, które może być wykonane poprzez:
 - a) Weryfikację bieżącą poziomą - porównywanie stanu faktycznego ze stanem wymaganym, dokonywane w celu oceny co najmniej przestrzegania mechanizmów kontrolnych, przed rozpoczęciem lub w trakcie trwających czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w banku w ramach danej linii obrony,
 - b) Testowanie poziome - porównywanie na wybranej próbie testowej stanu faktycznego ze stanem wymaganym, dokonywane w celu oceny co najmniej przestrzegania mechanizmów kontrolnych w odniesieniu do zakończonych czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w banku lub poszczególnych etapów tych czynności w ramach danej linii obrony.
- 2) **Monitorowanie pionowe** – niezależne monitorowanie przez drugą linię obrony przestrzegania mechanizmów kontrolnych w ramach pierwszej linii obrony, które może być wykonane poprzez:
 - a) Weryfikację bieżącą pionową - porównywanie stanu faktycznego ze stanem wymaganym, dokonywane w celu oceny co najmniej przestrzegania mechanizmów kontrolnych, przed rozpoczęciem lub w trakcie trwających czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w banku, realizowana przez drugą linię obrony w stosunku do 1 linii obrony,
 - b) Testowanie pionowe - dokonywane w celu oceny co najmniej przestrzegania mechanizmów kontrolnych w odniesieniu do zakończonych czynności

wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w banku lub poszczególnych etapów tych czynności realizowane przez drugą linię obrony w stosunku do 1 linii obrony.

II. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ORGANÓW ZARZĄDZAJĄCYCH, NADZORUJĄCYCH ZAPROJEKTOWANIE WPROWADZENIE ORAZ ZAPEWNIENIE SKUTECZNEGO I ADEKWATNEGO SYSTEMU KONTROLI WEWNĘTRZNEJ

Stanowisko do spraw ryzyka braku zgodności (stanowisko ds. zgodności)

Celem funkcjonowania stanowiska ds. zgodności jest zminimalizowanie ryzyka związanego z nieprzestrzeganiem i niedostosowaniem działalności Banku do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów rynkowych.

Przez niedostosowanie działalności Banku do przepisów należy rozumieć niedostosowanie regulacji wewnętrznych do przepisów prawa i standardów rynkowych przyjętych przez Bank, w tym niewykonywanie zaleceń i rekomendacji KNF oraz innych organów nadzoru realizujących swoje zadania wobec Banku.

Zarządzanie zgodnością poprzez zapewnienie zgodności regulacji wewnętrznych Banku z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, standardami rynkowymi przyjętymi ogranicza powstanie negatywnych skutków, w szczególności:

- 1) utratę reputacji;
- 2) utratę zaufania klientów, partnerów biznesowych i pracowników;
- 3) kar pieniężnych i odszkodowań;
- 4) kar z strony organów nadzorczych;
- 5) spraw sądowych;
- 6) reklamacji klientów;
- 7) sporów wewnętrznych;
- 8) naruszeń kodeksu etyki.

Stanowisko ds. zgodności jest samodzielną komórką organizacyjną Banku, wyodrębnioną w strukturze organizacyjnej określonej w Regulaminie Organizacyjnym Banku Spółdzielczego w Rajczy, podlegającą organizacyjnie Prezesowi Zarządu Banku oraz funkcjonalnie Radzie Nadzorczej.

Komórka ds. zgodności posiada doświadczenie i umiejętności oraz wiedzę specjalistyczną w zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku. W ramach podnoszenia swoich umiejętności bierze udział w szkoleniach z zakresu zarządzania ryzykiem braku zgodności. Podczas wykonywania obowiązków służbowych przestrzega:

- 1) zasady etyki zawodowej;
- 2) przepisów prawa powszechnie obowiązującego, wytycznych oraz standardów rynkowych;
- 3) zasad niezależności monitorowania;
- 4) zasad zgłaszania wykrytych nieprawidłowości;
- 5) dokładna należytej staranności w wykonywaniu zadań;
- 6) zasad poufności w odniesieniu do informacji uzyskanych w toku wykonywania obowiązków służbowych.

Stanowisko ds. zgodności ma za zadanie ograniczać wystąpienie potencjalnego konfliktu interesów, a w szczególności:

- 1) zachowuje niezależność w procesie monitorowania;
- 2) pełni taką funkcję tylko w jednej instytucji finansowej;
- 3) nie sprawuje funkcji w Banku generującej potencjalny konflikt interesów.

Zarząd Banku

Zarząd Banku w ramach systemu kontroli wewnętrznej:

- 1) projektuje, wprowadza oraz zapewnia we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku funkcjonowanie adekwatnego i skutecznego systemu kontroli wewnętrznej w ramach dwóch linii obrony, a także współpracuje z trzecią linią obrony realizowaną na mocy Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS z niezależnym Pionem Audytu;
- 2) zapewnia funkcjonowanie jednolitego systemu kontroli wewnętrznej w Banku;
- 3) zapewnia ciągłość działania systemu kontroli wewnętrznej, w tym właściwą współpracę wszystkich pracowników Banku w ramach funkcji kontroli oraz współpracę z komórką ds. zgodności oraz komórką audytu usytuowaną na mocy odrębnych przepisów w Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, a także zapewnia dostęp pracownikom tych jednostek do niezbędnych dokumentów źródłowych, w tym zawierających informacje prawnie chronione w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków służbowych;
- 4) określa kryteria oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej;
- 5) określa rodzaje działań podejmowanych w celu usunięcia nieprawidłowości wykrytych przez system kontroli wewnętrznej, w tym środki naprawcze i dyscyplinujące;
- 6) zatwierdza kryteria wyodrębniania procesów istotnych i listę procesów istotnych wyodrębnionych przez Bank oraz ich powiązania z celami ogólnymi regularnego przeglądu wszystkich procesów funkcjonujących w Banku pod kątem ich istotności;
- 7) zatwierdza zasady kategoryzacji nieprawidłowości wykrytych przez system kontroli wewnętrznej;
- 8) ustanawia zasady projektowania, zatwierdzania i wdrażania mechanizmów kontrolnych we wszystkich procesach funkcjonujących w Banku;
- 9) ustanawia zasady niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych obejmujące weryfikację bieżącą i testowanie;
- 10) zapewnia funkcjonowanie w Banku matrycy funkcji kontroli oraz przypisanie zadań związanych z zapewnianiem jej funkcjonowania;
- 11) ustanawia zasady raportowania o skuteczności kluczowych mechanizmów kontrolnych oraz o wynikach ich testowania;
- 12) określa zasady okresowego raportowania o nieprawidłowościach wykrytych przez system kontroli wewnętrznej oraz statusie podjętych działań naprawczych;
- 13) odpowiada za efektywne zarządzanie ryzykiem braku zgodności;
- 14) akceptuje Politykę zgodności w Banku Spółdzielczym, Regulamin funkcjonowania komórki ds. zgodności;
- 15) zapewnia niezależne usytuowanie komórki ds. zgodności, określa w sposób formalny uprawnienia i obowiązki pracownika ds. zgodności oraz jego niezależność;
- 16) raportuje do Rady Nadzorczej, nie rzadziej niż raz w roku, o sposobie wypełnienia swoich zadań w ramach systemu kontroli wewnętrznej.

Rada Nadzorcza

Rada Nadzorcza w ramach systemu kontroli wewnętrznej:

- 1) sprawuje nadzór nad wprowadzeniem i zapewnieniem funkcjonowania adekwatnego i skutecznego systemu kontroli wewnętrznej w Banku;
- 2) zatwierdza kryteria oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej;
- 3) zatwierdza zasady kategoryzacji nieprawidłowości wykrytych przez system kontroli wewnętrznej;

- 4) zatwierdza propozycje Zarządu Banku w przedmiocie zasadniczej struktury organizacyjnej Banku;
- 5) dokonuje rozwoju, oceny i optymalizacji zasad ładu korporacyjnego;
- 6) dokonuje co najmniej raz w roku oceny stopnia efektywności zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku;
- 7) zatwierdza Politykę zgodności w Banku Spółdzielczym, Regulamin funkcjonowania komórki ds. zgodności;
- 8) Rada Nadzorcza monitoruje skuteczność systemu kontroli wewnętrznej na podstawie informacji otrzymywanych od Stanowiska ds. zgodności, Zarządu Banku, Komitetu Audytu oraz Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS;
- 9) Rada Nadzorcza informuje Spółdzielnię Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS o wynikach oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej w formie uchwały;
- 10) Rada Nadzorcza powołuje spośród swoich członków Komitet Audytu, który działa zgodnie z odrębnymi przepisami. Podstawowym zadaniem Komitetu Audytu jest przedstawianie Radzie Nadzorczej swojego stanowiska lub rekomendacji, pozwalających Radzie Nadzorczej podjęcie decyzji w obszarze sprawozdawczości finansowej, zarządzania ryzykiem oraz systemu kontroli wewnętrznej.

III. ZASADY OCENY SKUTECZNOŚCI I ADEKWATNOŚCI SYSTEMU KONTROLI WEWNĘTRZNEJ PRZEZ RADĘ NADZORCZĄ

1. Ocena adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej w banku obejmuje ocenę adekwatności i skuteczności funkcji kontroli, zapewnienia zgodności oraz niezależną ocenę dokonaną przez audyt wewnętrzny realizowany na mocy zapisów Umowy Systemu Zrzeszenia BPS.
2. Przedmiotowa ocena dokonywana jest w formie uchwały Rady Nadzorczej w oparciu o ustanawiane przez Zarząd, przyjęte przez Radę Nadzorczą kryteria oceny skuteczności i adekwatności systemu kontroli wewnętrznej m.in. na podstawie:
 - 1) informacji Zarządu Banku o realizacji zadań w ramach systemu kontroli wewnętrznej;
 - 2) ustaleń dokonanych przez biegłego rewidenta;
 - 3) wyników audytu zrealizowanych przez Spółdzielnię Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS;
 - 4) raportów przedstawianych przez komórkę ds. zgodności;
 - 5) wyników oceny rocznej Badania i Oceny Nadzorczej (BION) oraz inspekcji dokonywanej przez KNF;
 - 6) stopnia realizacji celów strategicznych Banku;
 - 7) osiągnięcia zakładanych założeń finansowych na dany rok, w tym wskaźników określonych w Umowie Systemu Ochrony;
 - 8) raportów z przeprowadzenia niezależnego monitorowania i testowania w ramach funkcji kontroli;
 - 9) istotnych z punktu widzenia adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, ocen i opinii dokonywanych przez podmioty spoza Banku.

IV. AUDYT WEWNĘTRZNY

1. Funkcja audytu wewnętrznego dla Uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, jest realizowana przez Pion Audytu w Spółdzielni i jest uregulowana odrębnymi przepisami w tym zakresie.
2. Celem audytu wewnętrznego w Systemie Ochrony jest zapewnienie osiągnięcia celów Systemu Ochrony, m. in. poprzez badanie audytowe mające na celu weryfikację

przestrzegania przez Spółdzielnię i Uczestników przepisów prawa, postanowień Umowy oraz zasad zarządzania ryzykiem.

3. Zasady prowadzenia audytu wewnętrznego w Systemie Ochrony określają „Zasady audytu wewnętrznego w Systemie Ochrony Zrzeszenia BPS”, stanowiące załącznik nr 11 do Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS.

ZARZĄD BANKU SPÓŁDZIELCZEGO W RAJCZY